

PLES STVARNOSTI

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Naslov originala
Alejandro Jodorowsky
LA DANZA DE LA REALIDAD

© *Alejandro Jodorowsky, 2001*
Translation copyright © 2017 by Areté

Impresum

Zbirka: Areté
Glavna i odgovorna urednica: Nina Gugleta
Prevod: Nataša Vujnović
Lektura: Aleksandra Dunderski
Grafičko oblikovanje: Jana Vuković
Štamparija Artprint, Novi Sad
Tiraž 1000
Izdavač
Areté, Beograd

PLES STVARNOSTI

Alejandro Hodorovski

*Prevod
Nataša Vujnović*

„Postoje problemi koje razum ne rešava. Jednog dana ćemo shvatiti da je nauka samo oblik fantazije, njena grana, sa svim prednostima i opasnostima koje to sa sobom nosi.”

Knjiga o Onome, Georg Grodek

Detinjstvo

Rođen sam 1929. na severu Čilea, na teritoriji osvojenoj od Perua i Bolivije. Moje rodno mesto zove se Tokopilja. Mala luka smeštena, možda nimalo slučajno, na 22. paraleli. Tarot ima 22 velike arkane. Svaka od 22 arkane Marsejskog tarota nacrtana je unutar pravougaonika načinjenog od dva kvadrata. Gornji kvadrat može da predstavlja nebo, duhovni život, dok donji može simbolizovati zemlju, materijalni svet. U središtu pravougaonika upisan je treći kvadrat koji predstavlja čoveka, jedinstvo svetlosti i senke, usmerenog ka uzvišenom, aktivnog na zemlji. Simbolika koja se krije u kineskim ili egiptatskim mitovima – bog Šu, „praznina“, odvaja zemaljskog oca, Geba, od nebeske majke, Nut – pojavljuje se i u mitologiji naroda Mapuče: u početku su nebo i zemlja bili toliko bliski da između njih nije bilo ničega, sve do pojave svesnog bića, koje je, uzdižući nebeski svod, oslobodilo čoveka. Odnosno, napravilo je razliku između životinjskog i ljudskog.

Na jeziku kečua Toco znači „dvostruki sveti kvadrat“, a Pilla „đavo“. U ovom slučaju, đavo nije otelotvorenje zla, već biće iz podzemlja koje se promalja kroz prozor sačinjen od duha i materije, telo, da bi posmatrao svet i podario mu znanje. U narodu Mapuče, Pillán je „duša, ljudski duh koji je dostigao konačni stadijum“.

Ponekad se zapitam da li sam veći deo života posvetio tarotu zbog uticaja koji je na mene ostvarilo to što sam rođen na 22. paraleli, u selu nazvanom po dvostrukom svetom kvadratu – prozoru kroz koji izbija svest – ili sam tamo rođen zato što sam predodređen da učinim ono što sam uradio šezdeset godina kasnije: da obnovim Marsejski tarot i izmislim psihomagiju. Da li sudbina postoji? Da li je moguće da je naš život usmeren ka ciljevima koji prevazilaze interese pojedinca?

Da li je bila slučajnost to što se moj dobri učitelj u školi prezivao Toro ? Postoji očigledna sličnost između reči „Toro” i „Tarot”. Primenio je posebnu metodu da bi me naučio da čitam: pokazao mi je špil karata u kojem je na svakoj karti bilo ispisano po jedno slovo. Tražio je da ih promešam, nasumice izvučem nekoliko karata i pokušam da sastavim reči. Prva koju sam sastavio – nisam imao više od četiri godine – bila je OJO . Kad sam je izgovorio naglas, u glavi kao da mi je nešto buknulo, i tako sam, naprečac, naučio da čitam. Gospodin Toro, na čijem tamnom licu je zaigrao širok osmeh, čestitao mi je: „Ne čudi me što si tako brzo naučio jer usred imena kriješ jedno zlatno oko.” I onda je rasporedio karte: „alejandr OJO D ORO wsky”. Taj trenutak me je zauvek obeležio. Pod jedan, zato što mi je otvorio oči otkrivši mi čitalački raj, a pod dva, zato što me je odvojio od ostatka sveta. Više nisam bio kao druga deca. Prebacili su me u viši razred među starije dečake, koji su se, ne mogavši da čitaju dobro kao ja, okrenuli protiv mene. Sva ta deca, mahom sinovi nezaposlenih rudara – krah severnoameričke berze iz 1929. oterao je 70% Čileanaca u bedu – imala su tamnu kožu i mali nos. Ja sam, kao potomak jevrejsko-ruskih emigranata, imao povelik i grbav nos i veoma svetlu put. To je bilo dovoljno da me prozovu „Pinokio”, i da mi svojim ruganjem onemoguće da nosim kratke pantalone. „Noge bele kao sir!” Možda sam se baš zato što sam posedovao zlatno oko, da bih ublažio strašan nedostatak prijatelja, zatvarao u nedavno otvorenu gradsku biblioteku. U to vreme nisam obraćao pažnju na znak koji je stajao na njenom ulazu, šestar ukršten sa lenjirom. Osovali su je masoni. Tamo sam, u prijatnoj hladovini, satima čitao knjige koje mi je ljubazni bibliotekar davao sa polica. Bajke, avanture, adaptacije klasičnih dela za decu, rečnike simbola. Jednog dana, preturajući po štampanim redovima, naiđoh na požuteli tom „Tarot, po Eteili”.

Koliko god da sam se trudio, nije mi polazilo za rukom da je čitam. Slova su bila čudna a reči nerazumljive. Uplašio sam se da sam zaboravio da čitam. Kad sam mu poverio svoje strahove, bibliotekar je počeo da se smeje. „Ali kako bi i mogao da razumeš kad je napisana na francuskom, drugar! Ni ja je ne razumem!” Ah, koliko su me samo privlačile te zagonetne stranice! Prelistao sam jednu po jednu, video silne brojeve, proračune, više puta ponovljenu reč „Tho”, neke geometrijske oblike... ali najjači utisak na mene ostavio je pravougaonik u kojem je, sedeći na tronu, princeza sa trorogom krunom milovala lava čija glava joj je počivala na kolenima. Životinja je odavala utisak izrazite inteligencije udružene sa neodoljivom umiljatošću. Bila je to ukroćena zver! Slika mi se toliko dopala da sam počinio zločin, zbog kojeg se ni danas ne kajem: istrkao sam list i odneo ga u svoju spavaću sobu. Skrivena ispod daske u podu, „SNAGA” je postala moje tajno blago. Zaljubio sam se u princezu svom silinom svoje nevinosti.

Toliko sam razmišljao, sanjao, maštao o prijateljstvu sa krotkom zveri da me je stvarnost povezala sa pravim lavom. Haime, moj otac, pre nego što se skrasio i otvorio prodavnicu „Ukrajinska kuća”, radio je kao akrobata u cirkusu. Njegova tačka obuhvatala je vežbe na trapezu posle čega je visio okačen o kosu. U toj Tokopilji, prilepljenoj za brda pustinje Tarapaka, u kojoj tri veka nije pala kiša, topla zima je neodoljivo privlačila svakakve predstave. Tako je stigao i veliki cirkus „Ljudi-orlovi”. Posle predstave, otac me je odveo da upoznam umetnike koji ga nisu zaboravili. Imao sam šest godina kad su mi dvojica klovnova, jedan obučen u zeleno sa nosom i perikom u istoj boji, Toni Zelena salata, a drugi obučen u narandžasto, Toni Šargarepa, u naručje stavili lavicu kojeg je lavica okotila nekoliko dana ranije.

Milovati lava, malog, ali snažnijeg i težeg od mačke, ši-

rokih šapa, velike njuške, nežnog krzna i očiju koje su odavale beskrajnu nevinost, bilo je vrhunsko zadovoljstvo. Spustio sam životinjicu na pod prekriven piljevinom i poigrao se s njom. Postao sam drugi lavić. Upio sam njegovu životinjsku dušu, njegovu energiju. Kasnije sam prekrstio noge i seo na ivicu poda a lavić je prestao da jurca naokolo, došao je kod mene i ugnezdio svoju glavu na moja kolena. Činilo mi se da smo sedeli tako čitavu večnost. Kad su mi ga oduzeli, počeo sam neutešno da plačem. Nisu mogli da me smire ni klovnovi, ni ostali umetnici, a ni moj otac. Mrzovoljan, Haime me je uhvatio za ruku i odveo u prodavnicu. Nastavio sam da kukam bar još nekoliko sati.

Kasnije, kad sam se smirio, osetio sam da je u mojim pesnicama snaga lavićevih širokih šapa. Sišao sam do plaže koja se nalazila na dvesta metara od naše glavne ulice i tamo, osetivši snagu kralja životinja, izazvah okean. Talasi koji su mi lizali stopala bili su mali. Počeo sam da bacam kamenje da bih ga naljutio. Posle desetominutnog kamenovanja talasi su se povećali. Verovao sam da sam razbesneo plavo čudovište. Nastavio sam da bacam kamenčiće što sam jače mogao. Talasi su postali siloviti i bivali su sve veći. Gruba šaka me je uhvatila za ruku. „Prestani, blesavidečače!” Bila je to prosjakinja koje je živela kod deponije. Zvali su je Kraljica pehara – kao u kartama španskog špila – zato što je uvek, noseći na glavi krunu od zarđale konzerve, posrtala od alkohola. „Mali plamen može da zapali šumu, a samo jedan kamen može da pobije sve ribe!”

Oslobodio sam se njenog stiska i sa svog zamišljenog trona prezrivo povikao: „Pusti me, matora prljavušo! Ne kači se sa mnom da ne bih i tebe gađao!” Uplašila se i otišla. Spremao sam se da započnem novi napad kad je Kraljica pehara kriknula i pokazala ka moru. Ogromna srebrna mrlja približavala se plaži... a iznad nje, prateći je, pojavio se gust

crni oblak! Ne tvrdim da je moj detinjasti potez prouzrokovao ono što je usledilo, ali čudno je da su se svi ti događaji odigrali istovremeno, pretvorivši se u lekciju koja će mi zauvek ostati u sećanju. Iz nekog neobjašnjivog razloga, milioni sardina obrušili su se na plažu. Talasi su ih izbacili na tamni pesak koji je polako prekrio sloj srebrnih krljušti. Njihov sjaj je ubrzo gasnuo jer je nebo, prekriveno proždrljivim galebovima, postalo crno. Pijana prosjakinja drala se na mene dok je bežala ka svom skloništu: „Ubico: mućio si okean i pobio sve sardine!”

Osetio sam kao da me je svaka riba, u svojoj samrtnoj agoniji, pogledom optuživala. Napunio sam ruke sardinama i bacio ih nazad u vodu. Okean mi je uzvratilo povrativši novu vojsku samrtnika. Ponovo sam pokupio ribe. Galebovi su mi ih oteli, uz zaglušujuće graktanje. Pao sam na pesak. Svet mi je nudio dve mogućnosti: ili ću patiti zbog agonije sardina, ili ću se radovati sreći galebova. Tas je prevagnuo na stranu radosti kad sam ugledao kako pristize gomila sirotinje, muškaraca, žena i dece, koji su s ushićenjem rasterali ptice i pokupili sve mrtve ribe. Tas je prevagnuo na tugu kad sam ugledao galebove koji su, uskraćeni za gozbu, po pesku ključali preostalu krljušt.

Naivno sam shvatio da je u ovoj stvarnosti – u kojoj sam se ja, Pinokio, osećao kao stranac – sve upleteno u gustu mrežu patnje i zadovoljstva. Nisu postojali sitni razlozi, svaki čin je povlačio posledice koje se protežu kroz okvire prostora i vremena.

Toliko me je pogodio taj tepih od nasukane ribe da sam počeo da posmatram masu sirotinje koja se gurala ka Mančuriji, – getu od straćara od zardalog talasastog lima, komada kartona i džakova za krompir – kao nasukane sardine, a nas, višu klasu koju su činili trgovci i službenici u elektrodistribuciji, kao pohlepne galebove. Spoznao sam milosrđe!

Pored ulaza u „Ukrajinsku kuću” bila je osovina u koju se ubacivala ručica kojom se podizala i spuštala metalna rešetka. Tu je povremeno dolazio Zunzara da počese leđa. Prozvali su ga tako zato što je umesto ruku imao dva patrljka kojima je mahao, sudeći po šalama, kao krilima insekta. Sirotan je bio jedan od mnogih rudara iz rudnika šalitre koji su bili žrtve eksplozije dinamita. Strane gazde su bez milosti i praznih džepova, izbacivali nastradale. Na desetine osakaćenih opijalo se špiritusom u prljavom skladištu u luci dok ne bi izgubili razum. Rekao sam Zunzari: „Da li želiš da ti počšem leđa?” Pogledao me je očima palog anđela. „Može... Ako ti se ne gadim, gospodičiću.” Krenuo sam da ga češem s obe ruke. Počeo je da mumla kao mačka koja prede. Na licu oprljenom neumoljivim pustinjskim suncem pojavio se osmeh zadovoljstva i zahvalnosti. Iskupio sam se za krivicu koju sam osećao zbog pomora onolikih sardina. Moj otac je istrčao iz prodavnice i išutirao bogalja. „Bedni degeneriku, da te više nikad nisam video ovde inače ću se pobrinuti da te uhapse!” Hteo sam da objasnim Haimeu da je bila moja ideja da nesrećniku ublažim muke. Nije mi dozvolio da dođem do reči. „Umukni i nemoj da dozvoliš da te iskorišćavaju ovi prevaranti! Ne prilazi im jer su puni buva koje prenose tifus!” Da, svet je bio istkan od patnje i zadovoljstva; u svemu što učinite su dobro i zlo koji plešu kao zaljubljeni par.

I dalje ne znam zašto sam došao na tu čudnu ideju: jednog jutra sam se probudio i rekao da neću izaći na ulicu ako mi ne kupe crvene cipele. Moji roditelji, pomireni sa činjenicom da im je sin čudan, zamoliše me da budem strpljiv. Takve cipele nisu se mogle nabaviti u skromnoj prodavnici obuće u Tokopilji. Možda bi se mogle naći u Ikikeu koji je udaljen sto kilometara. Jedan trgovački putnik je pristao da poveze Saru, moju majku, do velike luke. Vratila se sa širokim osmehom na licu noseći kartonsku kutiju u kojoj je

bio par lepih crvenih čizmica sa gumenim đonom. Kad sam ih obuo, osetio sam kao da su mi na nogama izrasla krila. Pojurio sam, hitro poskakujući, ka školi. Nisu mi smetale salve podsmeha koje su mi uputili školski drugovi – već sam se navikao na njih. Jedini koji je pohvalio moj ukus bio je dobri gospodin Toro. (Možda je ta moja želja za crvenim cipelama potekla direktno od tarota? U njemu crvene cipele nose Luda, Car, Obešeni i Ljubavnici.) Karlitos, moj drug iz klupe, bio je najsiromašniji u školi. Posle škole morao je da sedi ispred klupa na glavnom trgu i da, opremljen kutijom, nudi svoje usluge čistača cipela. Bilo me je sramota da gledam Karlitosa dok čuča pred mojim nogama i četka, nanosi boju i imalin, i glanca prljavu kožu. Ipak, svakog dana sam to radio da bih mu pružio priliku da zaradi nekoliko novčića. Kad sam na kutiju spustio svoje crvene cipele, oduševljeno i radosno je uzviknuo. „O, kako su lepe! Sreća pa imam crvenu boju i bezbojni imalin. Izgledaće kao da su lakovane.” I skoro čitav sat, polako, predano, pažljivo je milovao ta dva za njega sveta predmeta. Kad sam mu ponudio novac, nije želeo da ga prihvati. „Toliko sam ti ih uglancao da ćeš moći da ideš po mraku bez lampe!” Oduševljeno sam se divio svojim blistavim cipelama jurcajući po trgu. Karlitos je krišom obrisao suze. Promrmljao je: „Imaš sreće, Pinokio... Ja nikad neću imati takve cipele.”

Osetio sam bol u grudima. Nisam mogao da mrdnem. Izuo sam cipele i poklonio mu ih. Dečak ih, zaboravljajući na moje prisustvo, žurno obu i pojuri ka plaži. Nije zaboravio samo na mene već i na svoju kutiju. Uzeo sam je u nameri da mu je vratim narednog dana u školi.

Kad me je otac video da dolazim bez cipela, pobesneo je. „Kažeš da si ih poklonio čistaču cipela? Jesi li ti lud? Majka je putovala sto kilometara da bi ti ih kupila i još sto kilometara da bi se vratila! Taj mali će se vratiti na trg po svoju

kutiju. Čekaj ga tamo koliko god budeš morao, i kad dođe, skini mu te cipele, makar i na silu ako treba.”

Haimeov vaspitni metod zasnivao se na zastrašivanju. Preznojavo sam se od straha da će me prebiti svojim mišićavim rukama trapeziste. Poslušao sam ga. Otišao sam na trg i seo na klupu. Prošlo je pet beskrajnih sati. Već je padao mrak kad je naišla grupa radoznalaca koji su jurili za biciklistom. Čovek je polako okretao pedale, nagnut kao da mu strašan teret lomi kičmu, a na kormanu, presavijen kao marioneta kojoj su isekli konopce, bio je Karlitosov leš. Koža, nekada tamna, a sad bleđa kao moja, izvirivala mu je kroz iskrzanu odeću. Sa svakim okretom pedala oklembesene nožice klatile su se iscertavajući mojim cipelama crvene lukove. Iza bicikla i grupe prestrašenih radoznalaca pronosile su se glasine kao nevidljivi tragovi: „Otišao je da se igra na mokrim stenama. Izgubio je ravnotežu zbog gumenih donova. Upao je u more koje ga je bacilo na stene. Tako se nesrećnik udavio.” Možda nije pazio, slažem se, ali ubila ga je prvenstveno moja dobrota. Sutradan je cela škola otišla da položi cveće na mesto nesreće. Na strmim stenama, pobožne ruke napravile su maleno betonsko svetište. Unutra su se mogle videti Karlitosa fotografija i crvene cipele. Moj školski drug prerano je napustio ovaj svet ne ispunivši zadatak koji Bog daje svakoj duši koja se otelotvori, i postao je „svetište”. Tamo će ostati zarobljen i osuđen da čini čuda koja vernici od njega zahtevaju. Mnoge sveće biće zapaljene pred čarobnim cipelama, juče izazivačima smrti, danas deliocima zdravlja i sreće... Patnja, uteha... Uteha, patnja... Beskrajni lanac. Kad sam njegovim roditeljima predao kutiju čistača cipela, žurno su je stavili u ruke mlađeg brata Lusijana. Istog popodneva dečak je počeo da čisti cipele na trgu.

Istina je da u to vreme, kad sam bio dečak koji se izdvaja, pripadnik nepoznate rase, – Haime nije govorio da je

Jevrejin već čileanac ruskog porekla – osim knjiga, niko mi se nikad nije obraćao. Moji otac i majka, od osam ujutru do deset uveče zatvoreni u prodavnici, verujući u moje literarne sposobnosti, prepustili su mi da se sam obrazujem. Ako bi приметili da sa nečim ne mogu sam da se izborim angažovali bi Rebea.

Haime je veoma dobro znao da je njegov otac, moj deda Alehandro, koga su iz Rusije izgnali Kozaci, po neplaniranom dolasku u Čile, gde je završio samo zato što ga je dobrotvorna organizacija poslala tamo gde je bilo mesta za njega i njegovu porodicu, i koji je govorio samo jidiš i loš ruski, tako iščupan iz korena načisto poludeo. U toj svojoj šifozreniji stvorio je lik mudrog kabaliste kojem su, za vreme nekog od putovanja po drugoj dimenziji, medvedi pojeli telo. Vredno praveći cipele bez pomoći mašina, nikad nije prestao da razgovara sa svojim izmišljenim prijateljem i učiteljem. Kad je umro, predao ga je Haimeu. Ovaj se, iako je znao da je Rebe samo halucinacija, osetio zaraženim. Duh je svake noći počeo da mu pohodi snove. Moj otac, fanatični ateista, doživljavao je upade tog lika kao pravo mučenje, i čim mu se pružila prilika, pokušao je da ga se reši usađujući ga u moj um, kao da ovaj stvarno postoji. Ja nikad nisam progutao tu laž. Oduvek sam znao da je Rebe izmišljotina, ali Haime, možda misleći da sam, zato što se i ja zovem Alehandro, bio lud kao deda, govorio mi je: „Nemam vremena da ti pomognem oko tog zadatka. Pitaj Rebea,” ili mnogo češće, „Idi da se igraš s Rebeom!” To mu je odgovaralo zato što je, pogrešno tumačeći marksističke ideje, odlučio da mi ne kupuje igračke. „Ti predmeti su proizvodi zle potrošačke ekonomije. Učete da budeš vojnik, da život pretvoriš u ratovanje, da misliš da su svi predmeti, predstavljeni u umanjenom obliku, izvor zadovoljstva. Igračke od deteta prave budućeg ubicu, izrabljivača, i konačno, kompulsivnog kupca.” Druga deca

imala su mačeve, tenkove, olovne vojnike, vozove, lutke, plišane životinje, a ja ništa. Rebe je bio moja igračka. Pozajmljivao sam mu svoj glas. Izmišljao njegove savete. Pustio ga da upravlja mojim postupcima. Kasnije, kad sam razvio maštu, proširio sam svoje motivacione razgovore. Dao sam glas oblacima, moru, stenama, retkom drveću na glavnom trgu, starom topu koji je krasio ulaz u opštinu, nameštaju, insektima, brdima, satovima, starcima koji se više ničemu nisu nadali dok su kao voštane figure sedeli na klupama na trgu. Mogao sam da razgovaram sa svima i svako je imao nešto da mi saopšti. Stavljajući se na mesto nekog drugog, shvatio sam da sve poseduje svest, da je svemu udahnut život, da je ono što ja smatram neživim samo sporija jedinka, da je ono što ja smatram nevidljivim samo brže biće. Svaka svest posedovala je drugu brzinu. Ako bih svoju prilagodio njihovima brzinama, mogao bih da otpočnem veze koje će mi pomoći da se razvijam.

Prašnjavi kišobran koji je čučao u ćošku gorko se jadao: „Zašto su me doneli čak ovamo kad nikad ne pada kiša? Rođen sam da bih te štitio od vode i bez nje gubim smisao.” „Grešiš,” rekao sam mu, „tvoje postojanje i dalje ima smisao; ako ne u sadašnjosti, onda makar u budućnosti. Poduči me strpljenju, veri. Uveravam te da će jednog dana pasti kiša.” Posle ovog razgovora, prvi put posle mnogo godina, obrušila se oluja i kiša je padala čitavog dana pretvorivši se u pravi potop. Kapi su padale takvom silinom da su, na putu do škole, na kišobranu koji je konačno dočekao da bude otvoren, ubrzo rascepale platno. Olujni vetar mi ga je istrkao iz ruke i, tako otrgnut, nestao je među oblacima. Zamislio sam zadovoljni šapat kišobrana koji je, pošto je prošao kroz oblake, pretvoren u brod, srećno zaplovio ka zvezdama...

Osećajući neutaživu žeđ za nežnim rečima svog oca, posvetio sam se, kao putnik s onog sveta, posmatranju nje-

govih dela. On je, pošto je s deset godina ostao bez oca i morao da izdržava majku, maloletnog brata i dve sestre, bio prinuđen da napusti školu i počne naporno da radi. Jedva da je znao da piše, nije mu bilo lako da čita a njegov španski bio je zakržljao. Njegov pravi jezik bila je akcija. Njegova teritorija, ulica. Kao strastveni Staljinov sledbenik, pustio je iste brkove, sam samcit napravio je jaknu sa podignutom kragnom i podražavao je iste dobronamerne pokrete koji su prikrivali beskrajnu agresiju. Na sreću, moj deda s mamine strane, Moše, koji je zbog krize izgubio bogatstvo, imao je malu prodavnicu za otkup zlata; nije imao zube ni kosu, ali jeste imao ogromne uši, zbog čega je ličio na Gandija, što je sve dovodilo u ravnotežu. Bežeći od diktatorove okrutnosti, nalazio sam utočište među kolenima ovog sveca. „Alehandrito, usta nisu napravljena da izgovaraju uvrede – svaka gruba reč polako ubija dušu. Naučiću te da ublažiš ono što govoriš.” I pošto bi mi ofarbao jezik plavom biljnom bojom uzimajući meku četkicu širine jednog centimetra, premazao bi ga medom i pravio se da mi farba unutrašnjost usta. „Sada će sve što izgovoriš imati lepu nebesku boju i biće slatko kao med.”

Nasuprot njemu, za Haimea-Staljina, život je bio neprestana borba. Budući da nije mogao da ubija svoje konkurente, on ih je uništavao. „Ukrajinska kuća” bila je borno vozilo. Kako je glavna ulica 21. maja – datum istorijske pomorske bitke u kojoj je heroj Arturo Prat svoj poraz od Peruanaca pretvorio u moralnu pobjedu – bila puna prodavnica koje nude istu robu, primenio je tehniku agresivne prodaje.

Govorio je: „Izobilje privlači kupce: ako je prodavac imućan, to znači da prodaje najbolju robu”. Rafove prodavnice ispunio je kartonskim kutijama iz kojih su izvirivali uzorci onoga što se u njima nalazi, deo čarape, komadić gaća, kraj rukava, bretela sa grudnjaka, itd. Izgledalo je kao

da je prodavnica puna robe, što nije bilo tačno, zato što su u praznim kutijama bili samo artikli koji izviruju.

Da bi kod kupaca probudio gramzivost, umesto da prodaje pojedinačne predmete, organizovao ih je u raznovrsne gomile. U plitkim kartonskim kutijama bile su hrpe sačinjene od, primera radi, para gaća, šest staklenih čaša, jednog sata, para makaza i figurine Gospe Karmelske. Ili od lanene jakne, kasice prasice, čipkane podveziice, majice bez rukava i komunističke zastava, itd. Sve hrpe imale su istu cenu. Baš kao ja, i moj otac je otkrio da je sve međusobno povezano.

Pred vrata, nasred prolaza, dovodio je neobične promotere. Menjao ih je svake nedelje. Svaki od njih je na svoj način, na sav glas vikao o kvalitetu robe i niskim cenama, pozivajući zainteresovane da, bez obaveza, posete „Ukrajinsku kuću”. Među njima sam video kepeca koji je nosio lederhozne, nekog žgoljavka našminkanog kao crnkinja ninfomanka, Karmen Mirandu na štulama, lažnu voštanu figuru koja štapom lupa u staklo iz izloga, užasnu mumiiju i „stentora”, čija glasčina se čula kilometrima daleko. Glad stvara umetnike: nezaposleni rudari su smišljali razne maštovite kostime. Od džakova za brašno obojenih u crno pravili su odela Drakule ili Zoroa; od predmeta izvučenih iz đubreta pravili su maske i plaštove za borce; bio je jedan koji je doveo nekog šugavog psa obučenog u kostim seljaka, koji bi, propinjući se na zadnje noge, mogao da odigra kuenku; drugi je ponudio dete koje je kreštalo kao galeb.

U to vreme, kad još nije bilo televizije, a bioskop je svoja vrata otvarao samo subotom i nedeljom, ljude je privlačilo sve što je novo. Ako tome dodate lepotu moje majke, visoke, bele, ogromnih grudi, koja je komunicirala pesmom obučena u nošnju ruske seljanke, lako je shvatiti kako je Haime oteo mušterije svojim uspavanim konkurentima.

Vlasnika susedne radnje „Libanski kedar” smatrali

smo „Turčinom”. Umesto providnih vitrina koristio je grube drvene stolove, nije imao izloge koji gledaju na ulicu a lokal je osvetljavala sijalica od šezdeset vati ulepljena muvljim izmetom. Iz zadnjeg dela dopirao je rezak miris pržene hrane. Supruga gospodina Omara, čoveka niskog rasta, bila je malena kao on, ali je imala slonovske noge, toliko natečene da je izgledalo kao da će, iako su bile umotane u crne zavoje, svakog trenutka pući i prekriti slojem mesa drveni pod siv od višegodišnjih naslaga prašine. Tamo je nepostojeće mušterije zamenila armija paukova.

Jednog dana, dok sam sedeo u uglu našeg malog dvorišta i čitao „Decu kapetana Granta”, čuo sam srceparajuće jecaje koji su dopirali iz Turčinovog dvorišta, od nas odvojenog zidom od cigala. Vapaji, ispresecani dugim ženskim pssst koji su pokušavali da ih uguše, bili su toliko mučni da mi je radoznalost dala snagu da se popnem uz zid. Ugledao sam ženu sa debelim nogama kako slamnatom lepezom rasteruje muve sa krasta koje su prekrivale gotovo čitavo dečakovo telo.

„Šta je vašem sinu, gospođo?”

„O, liči na neku infekciju, komšija, ali nije. Samo se isprepadao.”

„Isprepadao?”

„Mom mužu posao ide loše, pa je mnogo tužan. Mali je pomešao tugu sa vetrom. Prekrio se krastama da mu pogan vazduh ne bi dotakao kožu, isprepadao se. Za njega vreme stoji. Živi u trenu dugačkom koliko i đavolji rep.”

Došlo mi je da zaplačem. Osetio sam grižu savesti zbog oca. Svojom staljiniističkom okrutnošću uništio je i rastužio Turčina. Njegov sin sad plaća bolnu cenu.

Vratio sam se u svoju sobu, otvorio prozor koji gleda na ulicu i skočio sa drugog sprata. Moje kosti su izdržale udarac, samo sam ogulio kožu s kolena. Nastao je metež. Niz

noge mi se slivala krv. Stigao je Haime, besno razgrnuo radoznalce, čestitao mi što ne plačem i odveo me u „Ukrajinsku kuću” da mi dezinfikuje rane. Iako sam imao utisak da će me alkohol spržiti, nisam ni pisnuo. Haime, u svojoj ulozi marksističkog ratnika, prepoznavši u meni, kako je on to doživljavao, žensku preosetljivost, odlučio je da me vaspitava čvrstom rukom. „Muškarci ne plaču i svojom voljom savladavaju bol...” Prve vežbe nisu bile teške. Prvo me je lešinarevim perom golicao po tabanima. „Moraš naučiti da se ne nasmeješ!” Savladao sam golicanje ne samo na tabanima, već i pod pazuhom, ali sam, kao najviše dostignuće, uspeo da ostanem ozbiljan i kad mi je perom čačkao po nozdrvama. Kad sam savladao smejanje, rekao mi je: „Dobro ti ide... Postajem ponosan na tebe. Polako, rekao sam da postajem, a ne da jesam! Da bi zadobio moje divljenje, moraš dokazati da nisi kukavica i da umeš da se odupreš bolu i poniženju. Sad ću da te šamaram. Daj mi svoje obraze. Nežno ću te udarati. Ti ćeš tražiti da pojačam udarce. Činiću to dokle god ti budeš tražio. Hoću da vidim koliko ćeš izdržati”. Ja, gladan ljubavi, da bih pridobio divljenje, tražio sam da me Haime sve jače šamara. Sjaj u njegovim očima, koji sam tumačio kao divljenje, opio me je i pomutio mi duh. Očeva ljubav mi je bila važnija od bola. Trpeo sam i trpeo. Na kraju sam ispljunuo krv i izbacio parče zuba. Haime je iznenađeno uzviknuo od oduševljenja, zagrlio me svojim mišićavim rukama i pojurio sa mnom kod zubara.

U dodiru s pljuvačkom i vazduhom, živac očnjaka mi je izazivao strašne bolove. Gospodin Hulio, zubar, pripremio je injekciju da mi ublaži bol. Haime mi je šapnuo na uvo (nikad ga nisam čuo da mi se tako nežno obraća): „Ponašao si se kao ja. Ti si hrabar, pravi muškarac. Nisi obavezan da pristaneš na ono što ću ti sad tražiti, ali ako to učiniš, smatraću te dostojnim da budeš moj sin: odbij injekciju. Neka te leći

bez anestezije. Savladaj bol svojom voljom. Ti to možeš, isti si kao ja!" Nikad više u životu nisam osetio tako strašan bol. (Lažem, osetio sam ga kad mi je veštica Pačita lovačkim nožem iščupala tumor sa jetre). Gospodin Hulio, kojeg je otac ubedio obećavši da će mu pokloniti pola tuceta boca piska, nije rekao ništa. Zaronio je, upotrebio svoju krvničku bušilicu, stavio mi amalgamsku plombu i na kraju zatvorio rupu. Osmehujući se kao šimpanza reče: „Gotovo, momče, pravi si junak!" Katastrofa! Ja, koji sam to mučenje izdržao bez reči, bez trzaja, bez ijedne suze, prekinuh pokret svog oca, koji je pobednički raširio ruke kao kondorova krila, i onesvestih se! Tako je, onesvestio sam se kao kakva ženturača!

Ne pruživši mi ni ruku, Haime me odvede kući. Ja, ponižen, otečenih obraza, legoh u krevet i prespavah naredih dvadeset sati.

Ne znam da li je otac shvatio da sam onim skokom kroz prozor želeo da se ubijem. Ne znam ni da li je shvatio da sam „slučajnim" padom na kolena ispred „Libanskog kedra" (živeli smo na drugom spratu, tačno iznad njega) želeo da zatražim oprostaj od Turčina. Samo je rekao „Glupane, pao si. To je zato što ti je nos uvek zaboden u knjige." To je bilo tačno. Stalno sam bio zadubljen u knjige, do te mere da ne bih čuo ni reč od onoga što mi govore dok čitam; on se, čim smo stigli kući, uronivši u gluvost sličnu mojoj, posvetio svojoj zbirci poštanskih maraka; potapao je u mlaku vodu koverta koje su mu mušterije poklanjale, pincetom pažljivo odlepljivao markice – ako bi izgubile zupčić na rubu, gubile su na vrednosti –, sušio ih među listovima poroznog papira, klasifikovao i čuvao u albumima koje niko nije smeo da otvara.

Kako su se napravile dve velike kraste, nalik na krugove, po jedna na svakom kolenu, otac ih je nakvasio vatom natopljenom toplom vodom i, kad su omekšale, pincetom ih